Metody wywoływania głosek w oparciu o metodę krakowską

- ✓ A

  Chwytamy brodę palcem wskazującym i kciukiem, pociągamy energicznym ruchem w dół. Palcem wskazującym na czubek języka, dotykający dolnych zębów. Wypowiadamy głośno samogłoskę, nie przedłużając jej artykulacji. Dotykamy dłonią krtani i ponownie wypowiadamy głoskę.

- ✓ U

  Zwracamy uwagę dziecka na ułożenie warg w kształt *ryjka*, wysunięcie ku przodowi spowoduje automatyczne cofnięcie języka w głąb jamy ustnej. Wypowiadamy głośno samogłoskę, nie przedłużając jej artykulacji. Dotykamy dłonią krtani.

- ✓ I

  Wargi ułożone jak do uśmiechu, palec wskazujący prawej dłoni umieszczamy pod własną brodą, lewą rękę kładziemy na głowie, rozciągamy usta jak do uśmiechu i wymawiamy kilkakrotnie samogłoskę *i,* pamiętając, aby nie przedłużać jej artykulacji. Czynności te wykonujemy, kładąc dłonie na głowie i pod brodą dziecka. Dotykamy dłonią krtani i ponownie wypowiadamy głoskę. Ujmujemy dłoń dziecka i umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę, nie przedłużając jej.

- ✓ O

  Pokazujemy dziecku układ ust, zwracając uwagę na kształt podobny do jajeczka. Można pomóc dziecku w prawidłowym ułożeniu warg poprzez wycięcie z kartonu odpowiedniego otworu, w który dziecko będzie starało się dopasować swoje usta. Dotykamy naszą dłonią krtani i ponownie wypowiadamy głoskę. Ujmujemy dłoń dziecka i umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę, nie przedłużając jej. Prosimy o samodzielne powtórzenie pokazanej czynności.

- ✓ E

  Przesadnie wysuwamy język na brodę, na granicy dolnej wargi. Przesunięcie masy języka do przodu, powoduje rozszerzenie jamy gardłowej, z równoczesnym wysklepieniem masy języka ku górze. W trakcie ćwiczeń w sylabach i wyrazach należy wypowiadać tę samogłoskę razem z dzieckiem, w przesadny sposób, z wyraźnie widocznym językiem na dolnej wardze. Nie należy obawiać się, że taki sposób artykulacji utrwali się. W mowie spontanicznej zauważamy stopniowe cofanie się języka w głąb jamy ustnej.

- ✓ Y

  Przesadnie unosimy dolną szczękę ku górze, co wymusi ruch języka w kierunku podniebienia twardego. Zwracamy uwagę dziecka na przesunięcie języka nieco do przodu, tak jakbyśmy chcieli widzieć jego czubek za dolnymi zębami. Ujmujemy dłoń dziecka i umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę , nie przedłużając jej.

- ✓ Ą

  Wymawiamy tę samogłoskę nieco wolniej. W trakcie ćwiczeń ujmujemy dłoń dziecka, umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę. Prosimy o powtórzenie pokazanej czynności.

- ✓ Ę

  Wymawiamy samogłoskę nieco wolniej. W trakcie ćwiczeń ujmujemy dłoń dziecka, umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę. Prosimy o powtórzenie pokazanej czynności.

- ✓ J

  Kciukiem prawej dłoni naciskamy nasz podbródek, lewą dłoń kładziemy na głowie, aby zapobiec unoszeniu się jej do góry. Ucisk podbródka powoduje uniesienie się masy języka ku podniebieniu twardemu. Czynność powtarzamy, naciskając podbródek dziecka, przytrzymując jego głowę. Prosimy o powtórzenie czynności. W trakcie ćwiczeń ujmujemy dłoń dziecka, umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę. Prosimy o powtórzenie pokazanej czynności.

- ✓ Ł

  Jeżeli dziecko ma trudności z naśladowaniem głoski *ł* zwracamy uwagę dziecka na zaokrąglony układ ust i ich wysunięcie do przodu. W trakcie ćwiczeń ujmujemy dłoń dziecka, umieszczamy ją na naszej krtani, wypowiadamy głoskę. Prosimy o powtórzenie pokazanej czynności.

- ✓ P

  Wskazujemy na nasze silnie zwierające się usta. Podnosimy wskazujący palec prawej dłoni do naszych ust i powtarzamy sylabę *pa* lub wyraz *pan*. Dziecko wymawia sylabę lub wyraz tak, aby odczuć wybuch powietrza opuszkiem swojego palca. Prezentacja opuszka palca wskazującego przy wargach, pozwala zapamiętać sposób i miejsce realizacji spółgłoski.

- ✓ B

  Kierujemy uwagę dziecka na zetknięcie wargi dolnej i górnej, wypełniamy oba policzki dużą ilością powietrz, tak żeby widać było wyraźne wybrzuszenia. Policzki to dwa baloniki, następnie wypowiadamy sylabę *ba* lub wyraz *baba* z wykorzystaniem ruchu przebijania szpilką, czyli palcem wskazującym policzka czyli balonika . W trakcie wymawiania sylaby lub wyrazu.

- ✓ P’

  Podnosimy palec wskazujący prawej dłoni do naszych ust i wypowiadamy *pija* lub wyraz *piana,* rozciągamy usta jak do uśmiechu. Palec wskazujący przy wargach podczas artykulacji wykonuje ruch poziomy w kierunku prawego kącika ust.

- ✓ B’

  Palec wskazujący prawej dłoni ułożony prostopadle szybkim ruchem dotyka do prawego policzka, imitując przebijanie balonika, a potem palec wskazujący wykonuje ruch rozciągania prawego kącika ust.

- ✓ M

  Zwracamy uwagę dziecka na zwarcie warg. W przypadku małego dziecka zachęcamy dziecko do mruczenia. Dłoń umieszczona na policzku i palec serdeczny dotykający skrzydełek nosa uświadamiają wibrację powietrza w jamie nosowej.

- ✓ M’

  Zwracamy uwagę dziecka na zwarcie warg i w drugiej fazie artykulacji rozciągnięcie ust z jednoczesnym ich zaciśnięciem. Dłoń umieszczona na policzku, palec środkowy dotykający skrzydełek nosa uświadamiają wibrację powietrza w jamie nosowej, palec wskazujący rozciąga kąciki ust.

- ✓ T

  Na grzbiecie dłoni dziecka umieszczamy kawałek lekkiego papierka, podnosimy dłoń w kierunku naszych ust. Wskazujemy dziecku na czubek języka widoczny miedzy zębami, cofamy język. Wymawiamy sylabę *ta* lub słowo *tata*, w taki sposób, żeby zdmuchnąć papierek z powierzchni dłoni. Dziecko czuje na swojej dłoni gwałtowny podmuch powietrza. Następnie samodzielnie „zdmuchuje” papierek umieszczony na własnej dłoni. Prawa dłoń uniesiona grzbietem ku ust przypomina o sposobie artykulacji.

- ✓ D

  Podnosimy grzbiet prawej dłoni dziecka w kierunku naszych ust. Wskazujemy dziecku na czubek naszego języka widoczny między zębami, cofamy język. Dotykamy lewą dłonią dziecka naszej krtani. Prawa dłoń uniesiona grzbietem ku ustom przypomina o sposobie artykulacji, wskazujący palec na krtani o pracy wiązadeł głosowych.

- ✓ F

  Zagryzamy dolną wargę górnymi siekaczami, aby uzmysłowić dziecku miejsce artykulacji głoski. Następnie opuszczamy nieznacznie żuchwę, tak aby między górnymi siekaczami a dolną wargą utworzyła się bardzo wąska szczelina. Kąciki ust powinny być nieco odsunięte od siebie. Wymawiamy sylabę *fa* lub wyraz *fala*. Palec wskazujący i kciuk prawej dłoni umieszczamy w środkowej części dolnej wargi i szybkim ruchem naśladujemy wyciąganie gumy do żucia.

- ✓ W

  Zagryzamy dolną wargę górnymi siekaczami, aby uzmysłowić dziecku miejsce artykulacji głoski. Następnie opuszczamy nieznacznie żuchwę, tak aby między górnymi siekaczami a dolną wargą utworzyła się bardzo wąska szczelina. Kąciki ust powinny być nieco odsunięte od siebie. Wymawiamy sylabę *wa* lub wyraz *woda*. Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski. Palec wskazujący i kciuk prawej dłoni umieszczamy w środkowej części dolnej wargi i szybkim ruchem naśladujemy wyciąganie gumy do żucia.

- ✓ F’

  Zagryzamy dolną wargę górnymi siekaczami, aby uzmysłowić dziecku miejsce artykulacji głoski. Następnie opuszczamy nieznacznie żuchwę, tak aby między górnymi siekaczami a dolną wargą utworzyła się bardzo wąska szczelina. Kąciki ust odsuwamy od siebie, usta ułożone jak do uśmiechu. Palec wskazujący prawej dłoni umieszczamy w lewym kąciku ust i szybkim ruchem *rysujemy* uśmiech , po czym palcem wskazującym umieszczonym prostopadle do warg uzmysławiamy dziecku ruch powietrza, wydobywający się ze szczeliny.

- ✓ W’

  Zagryzamy dolną wargę górnymi siekaczami, aby uzmysłowić dziecku miejsce artykulacji głoski. Następnie opuszczamy nieznacznie żuchwę, tak aby między górnymi siekaczami a dolną wargą utworzyła się bardzo wąska szczelina. Kąciki ust ułożone jak do uśmiechu. Wymawiamy *wija* lub *wiosło.* Podczas wymawianiu sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski. Palec wskazujący prawej dłoni umieszczamy w lewym kąciku ust i szybkim ruchem „rysujemy” uśmiech , po czym palcem wskazującym umieszczonym prostopadle do warg uzmysławiamy dziecku ruch powietrza, wydobywający się ze szczeliny.

- ✓ S

  Zwracamy uwagę na charakterystyczny układ ust (jak do uśmiechu), odsunięcie kącików warg ku tyłowi warunkuje przesunięcie masy języka do przodu. W celu ułatwienia dziecku ułożenia siekaczy, kładziemy poziomo palec wskazujący pod dolną wargą dziecka. Palec wskazujący prawej dłoni dziecka umieszczamy w takiej samej pozycji na naszych ustach, żeby umożliwić dziecku odczucie przepływu powietrza wydostającego się ze szczeliny między siekaczami. Wypowiadamy sylabę *se* lub wyraz *seler*. Możemy uzmysłowić dziecku przepływ strumienia powietrza, przyklejając na dolnej wardze wąski, cieniutki kawałek papieru, który drży rytmicznie podczas wypowiadania dźwięku *sssss,* naśladującego syk węża.

- ✓ Z

  Zwracamy uwagę na charakterystyczny układ ust (jak do uśmiechu), odsunięcie kącików warg ku tyłowi warunkuje przesunięcie masy języka do przodu. W celu ułatwienia dziecku ułożenia siekaczy, kładziemy poziomo palec wskazujący pod dolną wargą dziecka. Palec wskazujący prawej dłoni dziecka umieszczamy w takiej samej pozycji na naszych ustach, żeby umożliwić dziecku odczucie przepływu powietrza wydostającego się ze szczeliny między siekaczami. Wypowiadamy sylabę *ze* lub wyraz *zero.* Palec wskazujący skierowany na krtań, potem umieszczony równolegle pod dolną wargą.

- ✓ C

  Układ ust jak do uśmiechu, podnosimy opuszkę palca wskazującego do dolnej wargi, aby dziecko mogło odczuć strumień przepływającego powietrza. Przyciskamy palec do dolnej wargi, aby dziecko mogło odczuć strumień przepływającego powietrza. Przyciskamy palec do dolnej wargi, aby pomóc w rozsunięciu górnych i dolnych zębów, w celu uformowania szczeliny. Wymawiamy sylabę *ce* lub wyraz *cebula.*

- ✓ Dz

  Układ ust jak do uśmiechu, podnosimy opuszkę palca wskazującego do dolnej wargi, aby dziecko mogło odczuć strumień przepływającego powietrza. Przyciskamy palec do dolnej wargi, aby dziecko mogło odczuć strumień przepływającego powietrza. Przyciskamy palec do dolnej wargi, aby pomóc w rozsunięciu górnych i dolnych zębów, w celu uformowania szczeliny. Wymawiamy sylabę *dze* lub wyraz *chodzę*. Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski. Palec wskazujący na krtani, następnie palec wskazujący na dolnej wardze.

- ✓ Ś

  Usta zaokrąglone wysuwają się do przodu , przypominają *ryjek.* Masa języka przesuwa się ku górze, tworząc szczelinę między przednią częścią grzbietu, a przednią częścią podniebienia twardego. Podniebienie miękkie silnie przylega do tylnej ściany jamy gardła. Wypowiadamy przedłużony dźwięk *sii* lub wyraz *siódma*.

- ✓ Ź

  Usta zaokrąglone wysuwają się do przodu. Masa języka przesuwa się ku górze, tworząc szczelinę między przednią częścią grzbietu, a przednią częścią podniebienia twardego. Wypowiadamy przedłużony dźwięk *zii* lub wyraz *ziółko*. Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ Ć

  Zwracamy uwagę dziecka na układ warg, ich napięcie ułatwia właściwe ułożenie masy języka. Przykładamy palec wskazujący do ust naśladujący gest nakazujący milczenie. Wymawiamy przedłużony dźwięk *ciii* lub słowo *cicho.* Jeżeli dziecko ma trudności z realizacją głoski , łączymy głoskę *t* i *ś*, wymawiając szybko *tsia tsio tsiu*

- ✓ Dź

  Zwracamy uwagę dziecka na układ warg, ich napięcie ułatwia właściwe ułożenie masy języka. Przykładamy palec wskazujący do ust naśladujący gest nakazujący milczenie. Wymawiamy przedłużony dźwięk *dziiia* lub słowo *dziadek.* Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ Ń

  Palec wskazujący prawej dłoni dziecka unosimy skrzydełka naszego nosa, tak żeby nie zahamować jego wibrowania, a jedynie opuszką wyczuć wibrację. Palec wskazujący lewej dłoni dziecka umieszczamy na jego skrzydełku nosa. Czubek języka powinien cofnąć się w głąb jamy ustnej , aby środek języka uniósł się do podniebienia twardego. Wymawiamy *nija* lub *niebo.* Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ H, CH

  Przesuwamy wnętrze prawej dłoni dziecka do naszych ust, tak aby mogło wyczuć silny strumień powietrza. Lewą dłoń dziecka zbliżamy do jego warg. Wypowiadamy sylabę *hu* lub wyraz *chudy*. Wnętrze dłoń unosimy do ust.

- ✓ K

  Pokazujemy dziecku układ języka w lustrze. Przytrzymujemy czubek języka dziecka na dnie jamy ustnej , popychając masę języka w kierunku podniebienia miękkiego. Polecamy, albo kilkakrotnie dziecko wymawiało sylabę *ta.* Palec wskazujący prostopadle do linii ust wykonuje szybki ruch w kierunku gardła.

- ✓ G

  Pokazujemy dziecku układ języka w lustrze. Przytrzymujemy czubek języka dziecka na dnie jamy ustnej , popychając masę języka w kierunku podniebienia miękkiego. Polecamy, albo kilkakrotnie dziecko wymawiało sylabę *ga* lub wyraz *guma.* Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ K’

  Pokazujemy dziecku układ języka w lustrze, realizując zwarcie przy lekko opuszczonej żuchwie. Zwracamy uwagę na układ warg (jak do uśmiechu). Wypowiadamy *kiju* lub wyraz *kije.*

- ✓ G’

  Pokazujemy dziecku układ języka w lustrze, realizując zwarcie przy lekko opuszczonej żuchwie. Zwracamy uwagę na układ warg (jak do uśmiechu). Wypowiadamy *giju* lub wyraz *Giewont.* Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski

- ✓ L

  Wymawiamy przedłużone *a* , unosząc jednocześnie czubek języka do wałka dziąsłowego. Wymawiamy sylabę *al* lub wyraz *Ala*.
  Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ L’

  Wmawiamy *lija* lub wyraz *lilia*. Zwracamy uwagę dziecka na układ ust imitujący uśmiech. Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ Sz

  Polecamy dziecku ułożyć usta w *ryjek*, podnosimy do ust wewnętrzną część dłoni, wymawiając sylabę *szu* lub wyraz *szumi*, kierujemy strumień powietrza na palce . Możemy także wyciąć wąskie paski z cienkiego papieru i pokazać dziecku jak odchylają się, gdy wymawiamy głoskę *sz*.

- ✓ Ż

  Polecamy dziecku ułożyć usta w *ryjek,* podnosimy do ust wewnętrzną część dłoni, wymawiając sylabę *żu* lub wyraz *żółw* , kierujemy strumień powietrza na palce. Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ Cz

  Polecamy dziecku ułożyć usta w *ryjek,* podnosimy do ust wewnętrzną część dłoni, wymawiając sylabę *czu* lub wyraz *czółno*, kierujemy strumień powietrza na palce . Pokazujemy dziecku zwarcie czubka języka z wewnętrzną częścią górnych zębów. Jeżeli dziecko ma trudności z realizacją głoski łączymy *t* oraz *sz*, wymawiając szybko *tsza, tszo, tszu*.

- ✓ Dż

  Polecamy dziecku ułożyć usta w „ryjek", podnosimy do ust wewnętrzną część dłoni, wymawiając sylabę *dżu* lub wyraz *dżudo*, kierujemy strumień powietrza na palce. Pokazujemy dziecku zwarcie czubka języka z wewnętrzną częścią górnych zębów. Podczas wymawiania sylaby lub wyrazu prawą dłoń dziecka umieszczamy na naszej krtani, lewą dłoń na jego krtani, uświadamiając w ten sposób dźwięczność głoski.

- ✓ R

  Unosimy kilkakrotnie czubek języka do wałka dziąsłowego, aby zaprezentować dziecku miejsce artykulacji. Wymawiamy wielokrotnie *da* , podczas wymowy głoski *d* język jest na wałku dziąsłowym za górnymi zębami. Polecamy wymówić podwojoną spółgłoskę *ddda, dddo, ddu dde, ddy.*

Opracowanie na podstawie:

Cieszyńska J., (2012), *Metody wywoływania głosek*, Kraków